

## OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

### **niedostateczny**

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

### **dopuszczający**

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

### **dostateczny**

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe, o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

### **dobry**

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

### **bardzo dobry**

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

### **celujący**

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

## SZCZEGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

### I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

#### SŁUCHANIE

- skupia uwagę na prostych wypowiedziach innych osób
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą)
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów
- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji
- \* rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, i uzupełnia różne typy notatek graficznych o te informacje
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów
- dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi)

#### CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji (autor, narrator, czytelnik, słuchacz)
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję, ogłoszenie
- wskazuje najważniejsze informacje w przeczytanym tekście, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost, i uzupełnia na podstawie czytanego tekstu różne typy notatek graficznych o te informacje
- wskazuje części składowe wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozumie ogólny sens czytanych utworów
- określa nastrój wypowiedzi
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, wyróżnia pauzą koniec wypowiedzenia
- rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówki)
- rozpoznaje zdanie pojedyncze i zdanie złożone

### **DOCIERANIE DO INFORMACJI**

- sprawdza pisownię wyrazów w słowniku ortograficznym
- wyszukuje synonimy w słowniku wyrazów bliskoznacznych
- wybiera proste informacje z hasła encyklopedycznego, czasopisma, podanej strony internetowej

## **II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY**

- mówi o swoich reakcjach czytelnicznych
- wyraża swój stosunek do postaci
- odróżnia fikcję od rzeczywistości
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych
- odróżnia autora od osoby mówiącej w tekście literackim
- określa najważniejsze elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, omawia akcję
- zna cechy baśni, legendy, bajki, wie, co to jest mit
- rozpoznaje wers, strofę, rym, refren
- rozpoznaje przenośnię, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- wyodrębnia film i spektakl teatralny spośród innych przekazów i tekstów kultury oraz potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa)

## **III. TWORZENIE WYPOWIEDZI**

### **MÓWIENIE**

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje
- wyraża wprost swoje intencje
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie, instrukcję, gratulacje, życzenia
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu
- za pomocą prostych zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę
- za pomocą prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat
- wygłasza tekst utworu z pamięci

### **PISANIE**

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h
- tworzy proste wypowiedzi oraz notatki na podany temat
- uzupełnia prosty schemat, tabelę

- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego i oficjalnego, dialogu, zaproszenia, ogłoszenia, planu ramowego wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi, redaguje zaproszenie, ogłoszenie, instrukcję, pamiętnik i dziennik pisany z perspektywy bohatera i własnej
- zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze z dialogiem
- za pomocą prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci
- za pomocą prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne), składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu), fleksji (stosuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu), fonetyki (dzieli wyrazy przy przenoszeniu do następnej linii, zna sposoby oznaczania miękkości głosek, zauważa różnicę między wymową a zapisem samogłosek ustnych, dźwięcznych i bezdźwięcznych)
- stara się dbać o estetykę zapisu wypowiedzi

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

## **I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI**

### **SŁUCHANIE**

- słucha innych, uczestniczy w rozmowie oraz innych sytuacjach komunikacyjnych (zadaje pytania, odpowiada, instruuje, gratuluje, zaprasza, przeprasza)
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu
- tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, planu
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu
- rozpoznaje proste intencje niewyrażone wprost
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne i literackie
- na podstawie intonacji odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające

### **CZYTANIE**

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi
- określa temat i główną myśl tekstu
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu
- wskazuje cytaty
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi
- rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu, wskazuje morał wyrażony wprost
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne, literackie, reklamowe
- rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych (kropki, przecinka, znaku zapytania,

wykrzyknika), akapitów i marginesów w tekście prozatorskim, wskazuje cudzysłów

- wskazuje wersy, strofy, rymy w tekstach poetyckich
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów
- odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych
- rozpoznaje w wypowiedziach liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik
- rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (orzeczenie, podmiot)
- odróżnia zdanie pojedyncze od zdania złożonego, zdanie pojedyncze rozwinięte od zdania nierozwiniętego
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, rodzajów gramatycznych (rzeczownik, przymiotnik), osób, czasów i rodzajów gramatycznych (czasownik), określa stopień przymiotnika i przysłówka
- posługuje się alfabetem, uwzględnia różnice między zapisem a wymową samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, oznacza miękkość głosek

### **DOCIERANIE DO INFORMACJI**

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, słownika wyrazów bliskoznacznych, szkolnego słownika języka polskiego
- korzysta z encyklopedii, czasopisma, stron internetowych

## **II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY**

- nazywa swoje reakcje czytelnicze
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątki
- wskazuje elementy akcji
- wskazuje w utworze cechy baśni, legendy, bajki
- rozumie, czym jest mit
- wie, czym jest: wers, zwrotka, rym, rytm, refren
- wskazuje w tekście porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, kurtyna, kulisy, próba, program teatralny, afisz
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym)
- odczytuje morał baśni, bajek, zauważa metaforyczny charakter mitu

## **III. TWORZENIE WYPOWIEDZI**

### **MÓWIENIE**

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy

wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące

- formułuje pytania zamknięte i otwarte
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem
- składa życzenia, gratulacje, instruuje
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażen przyimkowych)
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych
- postępuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem)

## **PISANIE**

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą
- poprawnie zapisuje *nie* z różnymi częściami mowy
- poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe
- poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym
- używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych, stosuje przecinki
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- samodzielnie zapisuje dialog
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- buduje ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi
- układa opowiadanie odtwórcze z dialogiem oraz z elementami opisu, krótką relację, zaproszenie, ogłoszenie, pamiętnik i dziennik pisany z perspektywy bohatera i własnej
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu
- zapisuje instrukcję z uwzględnieniem sformułowań wskazujących na kolejność wykonywanych czynności
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, obrazu, ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażen przyimkowych)
- w liście prywatnym i oficjalnym, dialogu, zaproszeniu i ogłoszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście), składni (konstruuje zdania pojedyncze proste

i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone), fleksji (używa poprawnych form gramatycznych czasowników, rzeczowników, przymiotników; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym

- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

## I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

### SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych oraz odtwarzanych utworów
- w typowych sytuacjach komunikacyjnych cytuje wypowiedzi innych, wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu (również te niewyrażone wprost)
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy notatkę, pisze krótkie streszczenie
- odróżnia wypowiedzi literackie od informacyjnych i reklamowych
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich (objaśnia morał baśni, bajki, wyjaśnia metaforyczny charakter mitu)
- na podstawie intonacji odróżnia zdania neutralne od wykrzyknikowych

### CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio
- rozumie funkcję akapitu i cytatu w wypowiedzi
- objaśnia przerośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi
- odróżnia teksty literackie od informacyjnych i reklamowych
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji
- wskazuje różnice między rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, liczebnikami, zaimkami, przymkami i spójnikami
- rozpoznaje równoważnik zdania
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, rodzajów; odróżnia formy osobowe czasowników od nieosobowych (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to)

## DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wie, jakiego typu informacje zawierają słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych i umiejętnie je stosuje
- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych

## II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątek
- posługuje się pojęciami *akcja*, *fabuła*, *związek przyczynowo-skutkowy*
- identyfikuje baśń, legendę, mit, bajkę, komiks
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, rytmu oraz objaśnia znaczenie i funkcję środków poetyckich, takich jak: przenośnia, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, zna główne etapy powstawania filmu i przedstawienia, rozumie pojęcie adaptacji
- określa zadania twórców dzieła filmowego i teatralnego – aktora, reżysera, dekoratora, suflera, reżysera
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość
- odczytuje przesłanie utworu

## III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

### MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie
- świadomie dobiera intonację zdaniową
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami; łączy za pomocą odpowiednich spójników współzależne związki wyrazowe w zdaniu
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki i wyrażenia przymkowe
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia, poprawnie używa odpowiedniego stopnia przymiotnika i przysłówka)
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wzbogaca tworzony



tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi), składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji), fleksji (używa odmiennej części mowy w poprawnych formach), \*wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu; zwraca uwagę na ważne treści tekstu

- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi

### **PISANIE**

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji, poprawnie używa i zapisuje formy nieosobowe czasownika
- w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne, zastępuje powtarzające się w tekście wyrazy odpowiednimi zaimkami
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw
- układa życzenia, gratulacje, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie, zaproszenie
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń (pamiętnik, dziennik)
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia)
- opisując obraz, rzeźbę, ilustrację, plakat, stosuje podstawowe słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

## **I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI**

### **SŁUCHANIE**

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, potrafi ustosunkować się do wypowiedzi innych oraz nawiązać do nich podczas własnej wypowiedzi
- uzasadnia swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii

**CZYTANIE**

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytaniu znaczeń dosłownych i przenośnych
- wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi
- nazywa osobę mówiącą w tekście w zależności od rodzaju utworu (podmiot liryczny, narrator)
- w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii
- wskazuje typowe elementy stylistyczne i graficzne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- dostrzega relacje między takimi elementami konstrukcji, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu
- rozumie funkcje użytych w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, pojedynczych i złożonych, równoważników zdań
- rozumie funkcję użytych form przypadków, liczb, osób, czasów w tekstach literackich, użytkowych, reklamowych

**DOCIERANIE DO INFORMACJI**

- w zależności od celu poszukiwań świadomie wybiera odpowiedni słownik (słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych)
- konfrontuje ze sobą informacje zgromadzone na podstawie różnych źródeł

**II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY**

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami
- charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim oraz środków stylistycznych w utworze poetyckim (w tym rozróżnia ożywienie i uosobienie jako rodzaje przenośni)
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu, rytmu, refrenu do interpretacji utworu
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy; dostrzega różnice między celem tych programów
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

### III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

#### MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, cytuje, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

#### PISANIE

- potrafi zastosować reguły ortograficzne w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów, pisowni *nie* w przeciwstawieniach)
- przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, a także zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej), składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych), fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym), fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów)

- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

## **I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI**

### **SŁUCHANIE**

- w rozmowie i innych sytuacjach komunikacyjnych celowo odwołuje się do wypowiedzi innych osób
- dokonuje selekcji informacji w celu wykorzystania ich w sytuacjach nietypowych
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym

### **CZYTANIE**

- czyta ze zrozumieniem na poziomie krytycznym teksty spoza listy lektur
- interpretuje utwory poetyckie i prozatorskie

### **DOCIERANIE DO INFORMACJI**

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym

## **II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY**

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich i poetyckich
- wskazuje elementy baśni, legendy, bajki, mitu w innych tekstach kultury oraz odnajduje i omawia nawiązania do tego typu utworów we współczesnych tekstach kultury, np. opowiadaniach, reklamach, oraz w języku, np. we frazeologii
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym

## **III. TWORZENIE WYPOWIEDZI**

### **MÓWIENIE**

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania, formułuje twórcze uwagi
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych

**PISANIE**

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomysłową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki